

**Stand.tv**  
**Meting 31: De Begroting van het Volk 2010**  
**- Factsheet -**

Amsterdam, september 2009  
drs. Frits Spangenberg  
drs. Bram van der Lelij  
drs. Sander van Duijn

## De Begroting van het Volk 2010

---

### Stand.tv

Onder de naam Stand.tv (voorheen: Maatschappelijke Barometer) peilt Motivaction - in samenwerking met Netwerk - regelmatig de stand van het land.

Om trends te achterhalen in de tevredenheid van de bevolking over de eigen leefsituatie, de samenleving, diverse beleidsterreinen en het kabinet maken we sinds maart 2005 gebruik van een vaste set vragen.

Daarnaast maken we diepte-analyses van specifieke actuele onderwerpen. In deze 31<sup>e</sup> meting besteden we, zoals gewoonlijk in de aanloop naar Prinsjesdag, aandacht aan de visie van burgers op de rijksbegroting 2010. Ook wordt nader ingezoomd op de economische situatie in Nederland en de eigen financiële situatie van burgers. Hoe ziet de ideale rijksbegroting eruit volgens de Nederlandse bevolking? Hoe ontwikkelt het vertrouwen in de economie zich? Hoe denkt men over het stimuleringspakket van het kabinet? En hebben Nederlanders inmiddels weer meer vertrouwen gekregen in hun eigen portemonnee?

Hieronder volgen een samenvatting, de belangrijkste onderzoeksresultaten, de onderzoeksverantwoording en een overzicht van alle eerdere metingen.

### Samenvatting

**In de aanloop naar Prinsjesdag 2009 hebben Nederlanders duidelijk weer meer vertrouwen gekregen in de economie dan een jaar geleden. Ruim eenderde denkt dat het komend jaar beter zal worden. Vorig jaar was maar 5% zo optimistisch. Ook over de eigen portemonnee zijn Nederlanders aanzienlijk beter geluimd. Voor het komende jaar voorziet momenteel maar 24% een verslechtering, tegen 44% vorig jaar. De economie moet nu dan ook de zorg naast zich dulden als meest urgent maatschappelijk probleem dat moet worden aangepakt. De wijze waarop we met elkaar omgaan en de normen en waarden volgen op de voet.**

**De sterkere focus op de zorg in de 'agenda van het volk' komt ook terug in de wensen van Nederlanders ten aanzien van hun ideale Rijksbegroting. Als zij op de stoel mochten zitten van minister Bos van Financiën, zouden zij in 2010 4,1 miljard euro meer uitgeven aan volksgezondheid, welzijn en sport dan we in 2009 doen. Andere beleidsterreinen waar flink meer geld naartoe moet volgens de Nederlandse bevolking zijn justitie (3,6 miljard) en landbouw, natuur en voedselkwaliteit (3,2 miljard). De Begroting van het Volk 2010 heeft een sterk nationalistisch karakter. Tegenover de extra investeringen in met name zorg en justitie staan forse bezuinigingen op Europa, ontwikkelingssamenwerking en defensie (samen 4,3 miljard aan besparingen).**

Anders dan in voorgaande jaren zijn kabinet en bevolking het dit keer roerend eens dat er extra moet worden geïnvesteerd om de economische crisis te bestrijden. In de Begroting van het Volk 2010 wordt in totaal bijna 18 miljard aan extra uitgaven opgenomen ten opzichte van de Rijksbegroting 2009. Nederlanders willen dit overigens vooral financieren door de staatsschuld te laten oplopen en dus niet door meer belastingen en premies. Hoewel voor de korte termijn investeren het devies is, neigen Nederlanders voor de langere termijn wel naar een begrotingspolitiek die de staatsschuld beteugelt. Ook daarin vinden kabinet en burgers elkaar dus.

De maatregelen die het kabinet wil nemen om de crisis te bestrijden worden over het algemeen positief ontvangen. Het hoger belasten van zeer dure huizen vindt driekwart een goed idee. Dit past bij de breed in de bevolking levende wens om topinkomens aan te pakken. Ook populair zijn de afschaffing van de vliegtax, maatregelen op het gebied van de infrastructuur en het bevriezen van ambtenarensalarissen, allemaal maatregelen waar de meeste Nederlanders natuurlijk niet direct door worden getroffen of zelfs voordeel van hebben. Het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd naar 67 jaar vindt maar 19% een goed idee. De meerderheid van de bevolking ziet dat niet zitten. Ondanks deze massale afwijzing maakt bijna de helft van de bevolking zich wel zorgen over de houdbaarheid van zijn of haar pensioen.

Nederlanders zijn overigens opvallend vaak ook zelf bereid tot grondige aanpassingen. Als men werkloos zou raken, is ruim tweederde bereid zich om te scholen naar zorg of onderwijs en de helft om te werken voor minder geld. Overigens is maar 15% bang zijn of haar baan te verliezen door de recessie.

Het vertrouwen in het kabinet is veel minder negatief dan vorig jaar. Ruim twee keer zo veel mensen als in dezelfde periode vorig jaar vinden inmiddels dat het kabinet de samenleving beter maakt en drie keer zoveel dat het kabinet de economie verbetert. Overigens is het vertrouwen in het kabinet nog niet terug op het hoge niveau van de start van Balkenende IV.

## Onderzoeksresultaten 'agenda van het volk'

### Nederlanders nu even bezorgd over de zorg als de economie

- De *economie* en de *zorg* zijn op dit moment voor 16% van de Nederlanders de meest urgente maatschappelijke problemen.
- In maart van dit jaar stak de economische situatie met 25% nog met kop en schouders uit boven de andere domeinen. De eerste signalen van dit forse herstel in economisch vertrouwen zagen we al in de Stand.tv-meting van begin mei. Toen wees nog maar 15% de economie aan als probleem dat het meest dringend om een oplossing vraagt.
- De zorg zit de afgelopen maanden weer in de lift en is nu de topprioriteit. Waar in mei maar 11% de zorg aanwees als meest urgente probleem doet inmiddels dus 16% dat.
- Iets minder dringend dan economie en zorg vindt men momenteel de *wijze waarop mensen met elkaar omgaan* (15%) en *normen en waarden* (13%), twee problemen die traditioneel boven aan de rangorde staan.
- De top-20 ziet er nu als volgt uit:
 

1) De zorg	16%
2) Economische situatie	16%
3) Wijze waarop mensen met elkaar omgaan	15%
4) Normen en waarden	13%
5) Veiligheid	5%
6) Integratie	5%
7) Rechtssysteem	5%
8) Sociale zekerheid	4%
9) Onderwijs	4%
10) De politiek	4%
11) Natuur en milieu	3%
12) De overheid	2%
13) De strijd tegen terreur	1%
14) Verkeer en vervoer	1%
15) De democratie	1%
16) Het koningshuis	1%
17) De media	1%
18) Levensbeschouwing en zingeving	1%
19) Internationale samenwerking	0%
20) Wonen	0%
- De sterkste stijger ten opzichte van de laatste meting begin juni is:
  - 1) De zorg (+2 procentpunt)
- De sterkste dalers ten opzichte van begin juni zijn:
  - 1) Sociale zekerheid (-3 procentpunt)
  - 2) Natuur en milieu (-3 procentpunt)
  - 3) De strijd tegen terreur (-2 procentpunt)

### **Vertrouwen in kabinet weer stuk minder laag**

- 18% van de Nederlanders vindt dat het huidige kabinetsbeleid de Nederlandse samenleving beter maakt. Dit is een verdubbeling ten opzichte van onze laatste meting in mei, en vorig jaar rond deze tijd vond zelfs maar 7% dit. Alleen bij de start van Balkenende IV, begin 2007, is het vertrouwen in dit kabinet hoger geweest.
- 23% is van mening dat het kabinetsbeleid de samenleving slechter maakt. Dit is ongeveer hetzelfde niveau als in mei maar veel lager dan in de zelfde periode vorig jaar (toen was het 45%).
- De groep die van mening is dat het huidige kabinetsbeleid de gesteldheid van de samenleving niet zal veranderen is kleiner geworden: van 51% in mei naar 44% nu.
- 15% heeft geen mening over de invloed van het kabinetsbeleid op de huidige samenleving.

### **Onderzoeksresultaten Begroting van het Volk**

Net als in de vier voorgaande jaren hebben we de bevolking haar eigen, ideale rijksbegroting laten opstellen. Respondenten konden opnieuw op de stoel van de minister van Financiën gaan zitten om hun eigen 'miljoenennota' te maken. De verdeling van elke 100 euro die de rijksoverheid uitgeeft (begroting 2009<sup>1</sup>) aan de verschillende ministeries werd getoond aan de respondenten en is in onderstaande tabel in de linkerkolom weergegeven. De verdeling die de bevolking zelf wenst voor 2010 is in de middelste kolom weergegeven. Omdat de bevolking meer uitgaf dan de rijksbegroting van 2009 tellen de bedragen in deze middelste kolom niet op tot 100. Voor een optimale vergelijkbaarheid zijn daarom in de rechterkolom de bedragen van de Begroting van het Volk teruggerekend naar een totaal van 100 euro.

---

<sup>1</sup> We zijn uitgegaan van de oorspronkelijke begroting van 2009, dus vóór de tussentijdse aanpassingen die het kabinet al heeft gedaan om de crisis te bestrijden.

**Tabel Rijksbegroting en Begroting van het Volk**

	Rijksbegroting 2009 (verdeling per 100 euro)	Begroting van het Volk 2010 (aangepaste verdeling)	Begroting van het Volk (omge-rekend naar verdeling per 100 euro)
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (o.a. onderwijs, kinderopvang, cultuur en media)	25	25	22
Sociale Zaken en Werkgelegenheid (o.a. AOW, uitkeringen, re-integratie)	18	19	17
Volksgezondheid, Welzijn en Sport (o.a. gehandicaptenzorg, zorgvoorzieningen, sport)	10	13	12
Buitenlandse Zaken, Internationale Samenwerking, EU (o.a. Europa, internationale veiligheid, humanitaire hulp, ontwikkelingssamenwerking)	8	6	5
Verkeer en Waterstaat, FES en Infrastructuurfonds (o.a. openbaar vervoer, infrastructuur, wegen, waterbeleid)	8	9	8
Defensie (o.a. Luchtmacht, Landmacht, Marine, crisisbeheersing)	6	5	4
Justitie (o.a. rechtshandhaving, criminaliteitsbestrijding, terrorismebestrijding, vreemdelingen en jeugd)	4	7	6
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (o.a. politie & brandweer, publieke dienstverlening, AIVD, Antillen & Aruba)	5	5	4
Jeugd en Gezin (kinderbijslag, zorg voor jeugd en gezin, preventie)	4	6	6
Financiën (o.a. belastingdienst, financieel beleid)	3	3	3
Wonen, Wijken en Integratie (o.a. woningvoorraad, huurprijzen, wijkenaanpak, integratie)	4	5	5
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (o.a. kennis en innovatie, natuur/landschap/recreatie, duurzaam ondernemen, dierenwelzijn)	2	4	4
Economische Zaken (o.a. duurzame energie, innovatie, ondernemersklimaat)	2	3	3
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (o.a. ruimtelijke ordening, milieu en klimaat)	1	3	2
<b>Totaal</b>	<b>100 euro/procent</b>	<b>113 euro</b>	<b>100 euro/procent</b>

Rood is meer budget, blauw is minder budget dan Rijksbegroting 2009.

### Bevolking wil vooral investeren in Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- Als de bevolking zelf zou kunnen bepalen welk bedrag naar welk ministerie gaat, blijkt men in vergelijking met de rijksbegroting van 2009 achtereenvolgens vooral meer te willen uitgeven aan<sup>2</sup>:
  1. Volksgezondheid, Welzijn en Sport: 4,1 miljard extra
  2. Justitie: 3,6 miljard extra
  3. Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: 3,2 miljard extra
  4. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer: 2,7 miljard extra
  5. Jeugd en Gezin: 2,6 miljard extra
  6. Wonen, Wijken en Integratie: 2,1 miljard extra
  7. Economische Zaken: 1,9 miljard extra
  8. Verkeer en Waterstaat, FES en Infrastructuur: 1,3 miljard
  
- Net als in voorgaande jaren blijkt de burger dus vooral extra budget te willen reserveren voor het ministerie van VWS. Dit komt ook overeen met de eerdere bevinding dat zorg, naast economie en omgangsvormen, een topprioriteit is voor Nederlanders. Uit eerder onderzoek weten we dat Nederlanders ontevreden zijn over de kwaliteit van de zorg vanwege geringe persoonlijke aandacht van artsen en verplegers, en dat zij kritiek hebben op de bureaucratie en aantallen managers in de zorg. Enkele citaten uit de toelichting die respondenten konden geven:

*"De gezondheidszorg wordt hoe langer hoe slechter/moet niet op bezuinigd worden"*

*"Als je ziet hoe erg het gesteld is met de zorg mag daar duidelijk meer aandacht aan besteed worden, voornamelijk zorg- en verpleeghuizen."*

*"De situatie in de zorg is schrijnend, de oude mensen die Nederland hebben opgebouwd worden nu nog slechter behandeld als het vee dat op stal staat. Schandalig!!"*

*"Het uitkleden van met name de ouderenzorg door verdergaande privatisering stoppen (levert allen meer managers op). Investeren in betere huisvesting voor ouderen in zorginstellingen."*

*"In den Haag beseffen ze niet wat een chaos het is in de zorg. Een voordurende krapte, hoog verzuim, geen geld om mensen aan te nemen. De oudere mens is hier zwaar de dupe van."*

*"Geef met name ouderen-/gehandicaptenzorg meer geld om meer PERSOONLIJKE zorg te verlenen en niet geplande zorg. Enerzijds hoger budget, anderzijds vermindering managementlagen"*

---

<sup>2</sup> De percentages uit de tabel hebben we hiervoor omgerekend naar miljarden euro. Daarbij hebben we rekening gehouden met cijfers achter de komma die niet in de tabel staan.

- Maar de kwaliteit van de zorg is niet de enige reden dat er meer geld naar VWS moet. Uit het huidige onderzoek blijkt dat veel mensen het belang van sport onderstrepen. Enkele citaten van respondenten:

*"De gezondheid van de mens staat voorop, mensen sporten te weinig en daar moet wat aan gedaan worden"*

*"Meer bewegen (sport) is goed voor iedereen."*

*"Sport op elk niveau moet voor iedereen betaalbaar zijn".*

### **Nationalisme tekent Begroting van het Volk**

- Voor maar 2 van de 14 ministeries geldt dat de bevolking er substantieel minder geld voor wil uitrekken dan het kabinet in 2009 deed: Buitenlandse Zaken en Defensie. Voor elke 8 euro op de rijksbegroting voor Buitenlandse Zaken wil de bevolking er nu 6 uitgeven (een bezuiniging van 3 miljard). Voor elke 6 euro voor Defensie neemt de bevolking nu genoegen met 5 (een bezuiniging van 1,3 miljard).

- Afgaande op de toelichting die respondenten hierbij gaven, vinden Nederlanders dat problemen in Nederland meer centraal moeten komen te staan. Van deze nationale oriëntatie was ook vorig jaar al duidelijk sprake.

- Enkele typerende citaten van respondenten over Europa:

*"Als ik het goed begrijp uit de media dragen wij al erg veel bij aan Europa, naar verhouding meer dan andere landen. Lijkt me niet nodig."*

*"Als ze weten waar ze willen vergaderen en niet elke week zoveel geld uitgeven om te verhuizen hebben ze genoeg geld over"*

*"De EU is een bureaucratisch blok aan het been van de Nederlandse belastingbetaler, een ware geldverspilling."*

- Enkele typerende citaten van respondenten over ontwikkelingssamenwerking:

*"Buitenlandse hulp is mooi, maar de ellende (lees o.a armoede) in eigen land moet wat meer ingedamd worden ten koste van hulp aan het buitenland."*

*"Er wordt al genoeg geld in bodemloze putten gegooid en de mensen daar worden er niet mee geholpen"*

*"Eerst maar zorgen dat we trots op Nederland kunnen zijn voordat we andere landen 'kleineren' door hulp of oorlog te voeren."*

*"Het Nederlandse aandeel in o.a. internationale samenwerking is relatief gezien veel te hoog."*

- Enkele typerende citaten van respondenten over defensie:

*"Al die militairen naar oorlogsgebieden sturen kost onnodig veel levens en geld en ze bereiken er niks mee."*

*"Ik vind het niet de taak van Nederland om zich met ieder conflict te bemoeien."*

### **Begrotingsdiscipline Nederlanders gegroeid**

- Uit de Begroting van het Volk blijkt dat Nederlanders voor 2010 13% meer willen uitgeven dan beschikbaar was op de rijksbegroting van 2009.<sup>3</sup> Dit komt neer op een extra uitgave van 17,9 miljard euro. Deze overschrijding is overigens lager dan een jaar geleden, toen Nederlanders maar liefst 20% meer wilden uitgeven dan de rijksbegroting. Dit is opmerkelijk, omdat het kabinet zelf voor 2010 juist aanzienlijk ruimer zal gaan begroten dan voor 2009, vanwege de extra investeringen in de Nederlandse economie (het 'crisispakket'). Verderop blijkt bovendien ook dat Nederlanders wel degelijk extra investeringen verkiezen boven bezuinigen.
- Voor 2010 geeft 50% van de bevolking aan precies evenveel te willen uitgeven als het Rijk deed in 2009. 24% geeft aan in totaal minder te willen uitgeven en 26% wil meer uitgeven. Het bedrag dat deze laatste groep extra wil uitgeven, is aanzienlijk hoger dan het bedrag dat de groep die wil bezuinigen minder wil gaan uitgeven. Daardoor ligt de begroting van de Nederlandse bevolking zoveel hoger dan die van het kabinet.

### **Meeruitgevers financieren tekort door staatsschuld te laten oplopen**

- Het gedeelte van de bevolking dat heeft aangegeven meer te willen uitgeven dan het Rijk (26%), blijkt deze extra uitgaven met name te willen financieren door de staatsschuld te laten oplopen (47% kiest hiervoor) in plaats van verhoging van belastingen en premies (31%). Ruim een vijfde (22%) zegt niet te weten hoe ze het begrotingstekort zouden willen oplossen.
- Er is onder de groep die meer wil uitgeven trouwens meer steun voor verhoging van belastingen en premies dan in alle vier jaren hiervoor. In 2005 wilde bijvoorbeeld maar 21% dit, tegen zoals gezegd 31% nu.

---

<sup>3</sup> De respondenten is trouwens uitgelegd wat de consequenties zijn als men meer wil uitgeven dan het rijk deed: bijvoorbeeld dat de belastingen omhoog moeten of dat de overheid meer geld moet lenen waardoor de staatsschuld verder oploopt. Hier kiest men dus bewust voor.

- Van die 31% van de meeruitgevers die zegt het tekort te willen financieren uit extra belastingen en premies, wil bijna de helft (49%) tot 1% van het eigen inkomen inleveren. 43% heeft 1 tot 5% van het eigen inkomen hiervoor over en 6% is bereid meer dan 5% van het inkomen in te leveren.

#### **Staatschuld veel urgenter probleem onder bezuinigers**

- Het deel van de bevolking dat aangeeft minder te willen uitgeven (24%), blijkt het overschot vooral te willen gebruiken om de belastingen en premies te verlagen (55% van deze groep). Een iets minder grote groep van de bezuinigers (40%) wil juist een extra aflossing doen op de staatsschuld. Vorig jaar was dit maar 23%. Het aflossen van de staatsschuld heeft dus duidelijk aan urgentie gewonnen bij de bevolking, hoewel dit nog steeds voor een kleine minderheid lijkt te gelden (circa 10% van de totale bevolking).

#### **Vertrouwen in economie veel hoger dan vorig jaar**

- Eerder zagen we dat de economie nog wel een topprioriteit is voor burgers - samen met de zorg - maar niet meer zo sterk als in maart van dit jaar. Nederlanders zijn ook veel positiever gestemd over de economische vooruitzichten voor de komende 12 maanden dan in dezelfde periode vorig jaar. 35% denkt dat het (enigszins) beter zal worden, tegen slechts 5% een jaar geleden. Een iets grotere groep (38%) vreest echter nog wel verslechtering, tegen 73% vorig jaar. Verder gaat 27% uit van een gelijkblijvende economie (was 22%).

#### **Invloed kabinetsbeleid op economie veel minder negatief beoordeeld**

- 18% vindt dat het kabinetsbeleid de economie verbetert. Vorig jaar rond deze tijd vond maar 6% dat en in 2007, het eerste kabinetsjaar, 15%.
- 23% vindt dat het kabinetsbeleid de economie verslechtert. Dit lag vorig jaar op maar liefst 51%, en in het eerste kabinetsjaar op 25%.
- 44% vindt dat het kabinetsbeleid de economie niet verandert. Dit was 30% in 2008 en 41% in 2007.
- 15% heeft geen mening over de invloed van het kabinetsbeleid op de economie.

#### **Nederlanders steunen overwegend kabinetslijn van nu extra investeren en later bezuinigen**

- Om de huidige economische crisis te bestrijden kiest 73% voor meer investeren om de economie op gang te brengen. Slechts 11% wil bezuinigen om de klappen op te kunnen vangen. 16% weet het niet.
- De crisisaanpak van het kabinet, dat op korte termijn kiest voor verhoogde investeringen, wordt dan ook (iets) vaker wel dan niet gewaardeerd. 22% meent dat door de genomen maatregelen de crisis zal afnemen en 17% voorziet juist een verergering. De meesten (48%) denken overigens dat de maatregelen geen effect zullen sorteren en 13% heeft geen mening. Bovendien heeft maar 20% er vertrouwen in dat de maatregelen die de

- overheid neemt economische schade voor burgers zal voorkomen, tegen 32% die geen vertrouwen heeft.
- Voor de lange termijn neigen Nederlanders wel naar een begrotingspolitiek die de staatsschuld beteugelt. 44% meent dat de regering zich zorgen moet maken over het begrotingstekort en over enkele jaren fors moet gaan bezuinigen. Maar 30% vindt dat de regering zich geen zorgen hoeft te maken over het begrotingstekort en ook over enkele jaren niet hoeft te bezuinigen. Overigens is 24% ervan overtuigd dat de economie in 2010 weer is hersteld, 33% denkt van niet.
  - Minister Bos van Financiën wordt gezien als de politicus die het meeste resultaat boekt in de bestrijding van de crisis. 26% van de Nederlanders vindt hem het meest effectief. Daarna volgen Balkenende (5%), Donner (4%), Van der Hoeven en Rouvoet (elk 2%). De groep die Bos vertrouwt bij de bestrijding van de gevolgen van de kredietcrisis is ongeveer even groot als de groep die hem niet vertrouwt: 28% geeft aan vertrouwen in hem te hebben, 27% heeft dit niet,

### **Verhoging pensioenleeftijd minst populaire maatregel**

- De 10 voorgelegde maatregelen uit het stimuleringspakket van het kabinet (zie tabel) worden overwegend positief beoordeeld. Met name het hoger belasten van zeer dure huizen wordt breed gedragen. 76% steunt dit en slechts 7% noemt dit een slecht idee. Dit past bij de breed in de bevolking levende wens om topinkomens aan te pakken.
- Ook populair zijn de afschaffing van de vliegtax, maatregelen op het gebied van de infrastructuur en bevroren van ambtenarensalarissen, allemaal maatregelen natuurlijk waar de meeste Nederlanders niet direct door worden getroffen of zelfs voordeel van hebben.
- Slechts 2 maatregelen worden vaker een slecht dan een goed idee gevonden: het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd naar 67 jaar (19% vindt dit goed, 57% slecht) en het investeren in kwetsbare banken (19% goed, 30% slecht). De eerste maatregel raakt vroeger of later natuurlijk iedereen en kennelijk is langer doorwerken geen aantrekkelijk vooruitzicht voor de meesten. Ondanks deze massale afwijzing maakt bijna de helft (46%) van de bevolking zich wel zorgen over de houdbaarheid van zijn of haar pensioen. Slechts 18% deelt die zorgen niet.
- Opmerkelijk is dat het redden van banken, wat natuurlijk ook betekent dat spaargelden van burgers veilig worden gesteld, zo slecht scoort. Mogelijk redeneert men dat dit al genoeg is gedaan. Ook ziet men de banken wellicht als veroorzakers van de economisch ellende en moeten zij nu hun wonden maar likken. Bovendien ziet men investeringen in banken mogelijk als een verkapte maatregel om de zo verguisde topinkomens en bonusen in stand te houden.

**Tabel Steun voor maatregelen uit crisispakket kabinet**

	<b>Goed idee</b>
Hogere belasting voor huizen boven een miljoen euro	76%
Afschaffing van vliegtax per 1 juli	62%
Versnelling en vereenvoudiging procedures voor infrastructurele bouw	53%
Geen loonstijging voor ambtenaren in nieuwe CAO's	53%
Sloopregeling voor oude auto's om autoverkoop te stimuleren	49%
Verdubbeling van het aantal geplande windmolens	49%
Extra investering in de ontwikkeling van elektrische auto's	43%
Overheidsuitgaven niet terugschroeven en pas bezuinigen in 2011	42%
Kapitaalinjecties en aandelen overname bij noodlijdende banken	19%
AOW-leeftijd naar 67 jaar om overheidsfinanciën op langere termijn gezond te houden	19%

- Financiële injecties in andere noodlijdende bedrijven dan banken zouden overigens wel iets vaker wel dan niet op steun kunnen rekenen. 34% is hier voor en 27% tegen.
- Verder vindt 51% dat om de volgende crisis te kunnen weerstaan Nederland moet inzetten op duurzame ontwikkeling (zoals elektrische auto's, windenergie, biologische landbouw). Slechts 13% is het daar niet mee eens.

#### **Crisis maakt ons bewust van echte waarden**

- De economische crisis heeft ook voordelen volgens Nederlanders. 65% denk dat het een positief effect is dat mensen weer nadenken over wat echt van waarde is in het leven. Verder ziet 36% als voordeel van de crisis dat we af zijn van de graaicultuur van de afgelopen jaren. 19% denkt bovendien dat de crisis gunstig is voor startende ondernemers, maar 33% is dat daar niet mee eens.

#### **Minder pessimisme over persoonlijke financiën burgers**

- Elk jaar peilen we in de Begroting van het Volk het vertrouwen in de eigen financiële positie van de Nederlanders. Ten opzichte van vorig jaar is duidelijk sprake van toegenomen vertrouwen. 28% vindt dat zijn of haar financiële positie verslechterd is ten opzichte van een jaar daarvoor, terwijl vorig jaar nog 46% dit vond. Slechts 12% signaleert overigens een verbetering, tegen 14% vorig jaar.
- Voor het komende jaar voorziet momenteel maar 24% een verslechtering, tegen 44% vorig jaar. Net als vorig jaar denkt overigens maar 20% dat zijn of haar financiële positie beter zal worden.
- Het merendeel van de Nederlanders (62%) is de afgelopen tijd kritischer gaan letten op persoonlijke uitgaven. Men let met name meer op prijzen (51%), gaat minder uit eten (21%) en koopt minder (dure) kleding (25%). 21% stelt verder grote uitgaven uit en besteedt minder aan (dure) vakan-

ties. Deze percentages liggen overigens een stuk hoger dan in afgelopen juni, toen we deze vragen ook voorlegden.

- Slechts een kleine groep (10%) geeft aan betalingsachterstanden te hebben. Dit is hetzelfde niveau als afgelopen juni maar wel iets hoger dan in november 2008.
- 22% van de Nederlanders zegt anders te zijn gaan sparen door de economische crisis: 12% meer en 10% minder. Verder is 4% anders gaan beleggen: 3% koopt minder aandelen, 1% juist meer.

### **Ruime meerderheid bereid tot omscholing bij baanverlies**

- Bijna de helft van de bevolking (48%) vindt dat als mensen hun baan verliezen door de crisis zij zich moeten laten omscholen voor een baan in de zorg of het onderwijs. Slechts 17% is het daar mee oneens.
- Maar liefst 69% zegt zelf, bij verlies van baan, bereid te zijn zich te laten omscholen tot een baan in de zorg of het onderwijs. 48% kiest in dat geval voor een baan in het onderwijs, 32% voor een baan in de zorg, 19% maakt het niet uit. Overigens is maar 15% bang zijn baan te verliezen door de verslechterende economie.
- De helft van de Nederlanders is verder bereid als men zijn of haar baan verliest een baan te accepteren met een lager salaris, 28% is daar niet toe bereid.
- Ook geeft 23% aan bereid te zijn de broekriem aan te trekken (loonmatiging, geen prijscompensatie) om mensen die door de crisis hulp nodig hebben bij te staan. Voor 33% gaat dit echter te ver.

### **Methode van onderzoek**

Het onderzoek is gebaseerd op een vragenlijst onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 18 tot en met 70 jaar (n=1.071).

De dataverzameling vond plaats tussen 17 en 20 augustus 2009. Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van het StemPunt.nu-panel van Motivaction ([www.stempunt.nu](http://www.stempunt.nu)) waaraan nu ruim 80.000 Nederlanders deelnemen.

Bij de steekproeftrekking is gebruikgemaakt van propensitysampling. Deze techniek maakt het mogelijk om steekproeven te trekken die op een groot aantal variabelen een optimale afspiegeling vormen van de populatie. Voor elke respondent in het StemPunt.nu-panel wordt geloot of hij in de bruto steekproef komt. De kans om in de steekproef geloot te worden verschilt daarbij per respondent: zij wordt bepaald op basis van de achtergrondkenmerken leeftijd, opleiding, geslacht, Nielsen-regio en Mentality-milieu (waardenoriëntaties) van de respondent.

De netto steekproef is vervolgens aan de hand van een vergelijkbare techniek (propensity) gewogen voor leeftijd, opleiding, geslacht, Nielsen-regio, stemgedrag Tweede Kamerverkiezingen 2006 en Mentality-milieu (waardenoriëntaties).

## Overzicht metingen Stand.tv (voorheen: Maatschappelijke Barometer)

Meting	Thema	Datum uitzending
1	Introductie Barometer	07-03-2005
2	Softdrugsbeleid	18-04-2005
3	Tolerantie	02-05-2005
4	Maatschappelijke klimaat na het referendum over Europese grondwet	16-06-2005
5	Acceptatie homoseksualiteit	04-07-2005
6	Begroting van het Volk 1	19-09-2005
7	Extra meting Stand van de Barometer	19-09-2005
8	Theo van Gogh/Vrijheid van meningsuiting	02-11-2005
9	Vrijwilligerswerk en mantelzorg	06-12-2005
10	Wensen en verwachtingen voor 2006	30-01-2006
11	Gezondheid, eten en overgewicht	27-03-2006
12	Europa	31-05-2006
13	Begroting van het Volk 2	18-09-2006
14	Programma van het Volk (maatschappelijk vertrouwen en veiligheid)	11-10 & 18-10-2006
15	Programma van het Volk (economie en inrichting)	25-10 & 01-11-2006
16	Programma van het Volk (overheid, politiek en verzorgingsstaat)	08-11 & 15-11-2006
17	Programma van het Volk (programma, partijfilosofie, leiderschap)	20-11-2006
18	Het nieuwe regeerakkoord	26-02-2007
19	Klimaatverandering	02-07-2007
20	Begroting van het Volk 3	17-09-2007
21	Nederland 6 jaar na 11 september	10-09-2007
22	Fitna	28-03-2008
23	Begroting van het Volk 2009	15-09-2008
24	Stand van de Barometer, kredietcrisis en schulden	10-11-2009
25	Gevolgen financiële crisis onder Nederlandse bevolking	13-03-2009
26	De achterban van de PVV	20-04-2009
27	Omgangsvormen en onbeschoft gedrag	18-05-2009
28	De recessie en de zomervakantie	15-06-2009
29	Moslims over het land van Wilders	29-06-2009
30	Mexicaanse griep	19-08-2009
31	Begroting van het Volk 2010	09-09-2009



## **Informatie**

Voor nadere toelichting kunt u contact opnemen met:

Frits Spangenberg  
[f.spangenberg@motivaction.nl](mailto:f.spangenberg@motivaction.nl)

Bram van der Lelij  
[b.vanderlelij@motivaction.nl](mailto:b.vanderlelij@motivaction.nl)

## **MOTIVACTION**

*research and strategy*

Postbus 15262

1001 MG AMSTERDAM

Marnixkade 109 F

1015 ZL AMSTERDAM

T +31 (0)20 589 83 83

F +31 (0)20 589 83 00

W [www.motivaction.nl](http://www.motivaction.nl)